

духовних надбань не тільки українського народу, а й наслідування кращих світових здобутків, розвиток особистісних рис громадянина своєї держави, формування моральної, естетичної, політичної та духовної культури суспільства, що має бути акумульованим у новій ідеології української держави [1, с. 26]

Таким чином, етнохудожні цінності та їх використання у процесі естетичного виховання та формування художньо-естетичних смаків учнів початкової школи може здійснюватися за допомогою творів і українського народного мистецтва, художньої літератури, і фольклору, природи, краси оточуючого світу та побуту участі людини в різних видах творчої діяльності.

На жаль, шкільні реалії сьогодення констатують, що у становленні естетичної культури, художньо-естетичного смаку молодших школярів не відчувається реального впливу етнохудожніх цінностей. Педагогічна увага традиційно звернена до вирішення завдань передачі учням соціальних знань, наукової інформації. В той же час не напрацьовується відповідний досвід у сфері взаємодії молоді з цінностями етнохудожньої культури. Змінити існуючий стан у вирішенні проблеми естетичної освіти і виховання школярів можливо за умови, якщо освітня практика усвідомить необхідність рішучих дій у цьому напрямку.

Список використаних джерел:

1. Естетичне виховання учнів засобами етнохудожньої творчості: Методичний посібник. [За ред. проф. Бутенка В. Г.] – Херсон, видавець Грінь Д.С., 2012. – 152 с.
2. Кривошея Т. О. Естетичне виховання в сучасному культуротворчому процесі: монографія. – К., 2013. – 272 с.
3. Стрілько В. В. Формування естетичних смаків старшокласників у роботі загальноосвітньої школи. – Харків: Колегіум, 2011. – 252 с.
4. Эстетическое воспитание школьников: Вопросы теории и методики: (Педагогическая наука – реформе школы) / Под ред. М. Д. Таборидзе. – М.: Педагогика, 1988. – 104 с.

Вовк О.Р.

аспірант,

*Київський інститут проблем виховання
при Національній академії педагогічних наук України*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ ДО МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ

Виховна система ВНЗ покликана сформувати всебічно розвинену особистість, гуманістично спрямовану із наявною системою моральних цінностей та пріоритетів, що здатна втілювати набутий досвід у практичне коло діяльності. На думку, Л. Кириченко, сьогодні втрачено досить важливий, сутнісний аспект діяльності – її розуміння як щастя, як форми самовираження, як форми становлення людини із закладеними можливостями [2, с. 41], серед

яких велике значення мають гуманістичні. Адже особистісна реалізація на основі закладеного гуманістичного потенціалу є підґрунтям для розвитку моральної особистості. Характерною рисою моральності є те, що вона не притаманна людині від народження, а розвивається в процесі соціалізації. Опрацьовуючи теоретичні джерела з питань формування готовності до морального вибору в проблемних ситуаціях ми з'ясували, що дана система поєднує в собі інтеграцію наступних компонентів: когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісний.

В рамках нашого дослідження, розглянемо існуючі у наковій літературі основні підходи до вивчення діяльнісного компонента, який передбачає вияв волі, свободи вибору, морального вчинку, дій, а також співвідношенням мети і засобів діяльності, мотиву та результату дії в ході проблемних ситуацій [1, с. 104]. Разом з тим, О. Мишак діяльнісний компонент визначає умінням співпереживати, гуманними вчинками в будь-яких складних ситуаціях, в нестандартних умовах, наданням безкорисливої допомоги всім, хто потребує, ціннісним ставленням до себе та готовністю робити моральний вибір [4, с. 41]. На думку І. Моїсеєвої діяльнісний компонент передбачає співставлення власних дій та моральних вимог, усвідомлення альтернатив та надання переваги моральному вчинку, регулярне здійснення яких формує моральну поведінку, поєднуючи моральну саморегуляцію (мимовільну та довільну) і моральну активність [5, с. 76]. З погляду С. С. Якубенко поведінковий (діяльнісний) компонент включає моральний мотив та моральні стосунки. Моральні стосунки, це моральні дії особистості, які вона проявляє до оточуючих в процесі взаємодії із ними та по відношенні до суспільних явищ. При цьому науковець, наголошує, що першоосновою побудови стосунків на основі моральних норм є мотив, який власне і визначає спрямованість діяльності [8].

Отже, діяльнісний компонент готовності до морального вибору охоплює усі складові морального розвитку особистості, що з успіхом втілюються у практику. Як стверджують дослідники, моральна практика – це сфера, що орієнтується на загальні вселюдські найвищі цінності і включає два взаємопов'язані компоненти моральні відносини та моральну діяльність. Моральні відносини передбачають моральне спілкування (відкритість, діалогічність), а також вияв поваги, співчуття, любові, етикету та культури в процесі взаємодії. Моральна діяльність це безпосередні, дії, вчинки, поведінка особистості які носять моральний характер та регулюються моральними вимогами.

У науковій літературі існують різноманітні думки стосовно етапів та підходів становлення та формування діяльнісного компонента. Так, як, уже зазначалось система готовності до морального вибору поєднує сформованість когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного компонентів. Проаналізувавши наукову літературу, можемо стверджувати, що науковці мають відмінні думки стосовно послідовності формування даних показників (поетапно чи комплексно) та перевагами одних над іншими, так: дослідники моралі (М.Й. Боришевський, Б.С. Братусь, І.Д. Бех, І.С. Булах, М.В. Савчин) вважають за доцільне працювати над розвитком трьох компонентів одночасно. Інші науковці (С. Ф. Анісімов, Г.М. Бреслав, О.Г. Власкін, В.К. Демиденко, Г.Є. Залесський, А.В. Зосимовський, К. Муздибаєв, Г.М. Прихожан, О.І. Раєв,

Ф.А. Селіванов, Є.В. Суботський, О.В. Толстих, Т.О. Флоренська, С.Г. Якобсон) розглядають дані показники як окремі складові певної структури і відповідно стверджують, що працювати над їх розвитком потрібно окремо, при цьому, діяльнісний компонент розвивати слід після того, як сформується когнітивний та емоційно-ціннісний.

Проте, Л.І. Рувинський, вважає, що в процесі формування готовності до морального вибору, її структурні показники (когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісний) слід формувати комплексно. Даний підхід передбачає по-перше, органічне сполучення в процесі виховання моральних знань та діяльності по втіленню моральних норм і принципів, по-друге, усвідомлено-емоційне засвоєння моральних норм і принципів, що структуруються на рівні особистості як комплекси моральних знань і переживань [6]. Такої ж думки дотримується Г. Шевченко, який вказує на необхідності одухотворення діяльності й надання їй піднесеності, що позитивно відбивається у свідомості людини [7, с. 94]. В свою чергу Г. Костюк, стверджує, що якості особистості в процесі діяльності зазнають змін і стають компонентами структури особистості. Звідси випливає, що найбільш раціонально при підході до формування діялісного компонента обрати комплексний підхід. Тому, для закріплення моделей поведінки, що дозволяють вирішувати проблемні ситуації на основі морального вибору, виникає необхідність насичення праці гуманістичним змістом з елементами індивідуальної творчості, бо саме тоді створюються особливо сприятливі умови для розвитку пізнавальних інтересів, духовних запитів і високого морального ставлення до діяльності [3, с. 181].

Результати нашого дослідження показали, що наведені критерії даної системи, необхідно розглядати як взаємодоповнюючі та інтегруючі один одного. Оскільки будь-які трансформації у певній сфері відзначаються зрушеннями у позитивному чи негативному напрямку в іншій, тобто психічні властивості особистості перебувають у складній залежності та взаємозв'язках з її діяльністю.

Отже, одним із завдань розвитку основних структурних компонентів готовності до здійснення морального вибору є підготовка до вирішення проблемних ситуацій у подальшій життєдіяльності. Таким компонентом є діялісний (практичний), що являє собою складне інтегративне утворення, яке поєднує високий рівень моральної свідомості із втіленням у моральну практику (відносини, діяльність). Для розвитку даного компонента у системі формування готовності до морального вибору, потрібно: по-перше, щоб поставлена в процесі діяльності, мета відповідала об'єктивним (незалежним від бажання) можливостям, умовам, закономірностям; по-друге, щоб обрані засоби були раціональними, ефективними; по-третє, щоб дії були сплановані і здійснювались послідовно правильно із врахуванням інтересів усіх взаємодіючих сторін.

Дане дослідження не вичерпує усіх підходів до розвитку компонентно-категоріальної структури готовності до морального вибору у проблемних ситуаціях. Подальші висвітлення даної проблематики, вбачаємо у виокремленні тих заходів, що сприятимуть розвитку основних складників структури моральної особистості.

Список використаних джерел:

1. Вачков И. В. Введение в профессию «психолог» / И. В. Вачков, И. Б. Гриншпун, Н. С. Пряжников: Учеб. пособие / под ред. И. Б. Гриншпуна. – 2-е изд., стор. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЕК», 2003. – 464 с.
2. Кириченко Л. Г. Теоретико-методологічні підходи до проблеми формування естетичних якостей особистості у майбутніх фахівців соціокультурної сфери / Л. Г. Кириченко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер.: Психолого-педагогічні науки. – 2013. – № 5. – С. 37-42.
3. Костюк Г. С. Общие основы педагогики / Г. С. Костюк. – М., 1967. – С. 139–197.
4. Мишак О. Обґрунтування потреби у формуванні гуманістичної спрямованості майбутніх біотехнологів аграрної галузі / О. Мишак // Вища школа: наук.-практ. вид. – 2013. – № 6. – С. 103-108.
5. Моїсеєва І. В. Компонентно-критеріальна структура моральної стійкості підлітків / І. В. Моїсеєва // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Вип. 9: збірник наукових праць. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С. 71-78.
6. Рувинский Л. И. Психолого-педагогические проблемы нравственного воспитания школьников / Л. И. Рувинский – Москва: Педагогика, 1981.
7. Шевченко Г. П. Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва: монографія / Г. П. Шевченко та ін. – Луганськ: Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2006. – 256 с.
8. Якубенко С. С. Моральна свідомість особистості: сутність та структура / С. С. Якубенко // Науковий огляд- електронний ресурс: <http://intkonf.org/yakubenko-sc-moralna-svidomist-osobistosti-sutnist-ta-struktura/>

Резков М.І.

*здобувач відділу етнополітології,
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
імені І.Ф. Кураса
Національної академії наук України;
керівник гуртка «Євроклуб»,
Краматорська ЗОШ І–ІІІ ступенів № 1*

РОЗВИТОК ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ В КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Сьогодні перед українською школою постає складне завдання виховання особистості, спроможної творчо та незалежно мислити, вільно орієнтуватися в реаліях сучасного життя, вибудовуючи власну поведінку на соціально-ціннісних засадах. Його розв'язання – складний, неоднозначний процес. Поряд із стихійними чинниками, зумовленими особливостями політичного, економічного та духовного розвитку українського суспільства, дитина підпадає й під спеціально організований вплив, спрямований на засвоєння нею моральних норм і правил, вироблення таких якостей, як патріотизм, національна гідність, толерантність, любов до праці, дисциплінованість,